

Homilie Studentenkerk 12 maart 2000

Omgaan met het lijden - Schreeuw om erkenning

Toine van den Hoogen

Job, 6: 1-21

Stel je voor: je bent in het huis van meneer Job, je bent daar als bediende in zijn huishouding, je hebt de rampen meegemaakt die hem zijn overkomen. Stel je voor: je bent er zojuist getuige van geweest dat je mevrouw Job tegen hem hoor zeggen: wil je God nog steeds dankzeggen. Waarbij ze dat dubbelzinnige woord ´barak´ gebruikte, dat zowel kan betekenen: dank zeggen, als: ervoor bedanken, adieu zeggen. Wil je voor God niet bedanken, hem adieu zeggen?

Hij hoestte. De mensen in zijn huis keken op: bedienden wilden al meteen in actie komen om iets te doen, wat dan ook Zijn gasten draaiden hun hoofd even naar hem om. Hij hoestte. Zwaar en aanhoudend. Zijn vrouw verborg haar hoofd in haar kleren. Het werd haar teveel.

Dagen ging het nu al zo. Het waren dagen geweest, tja, hoe zal ik het zeggen: eerst een soort verdoving, volkomen diffuus, iedereen die maar door elkaar rende, niemand die wist wat te doen. Dan een béétje lijn in de dag. Je moet toch water halen om te drinken. Een brood maken, nieuwsgierigen op afstand houden. En zo gaandeweg leek er tussen de puinhopen een plek herkenbaar worden, een soort middelpunt, een binnenste cirkel. Dáár zat h́j meestal, meneer Job.

Vreemd. Vreemd om zo ´n man daar te zien zitten. Midden in een woning die vroeger het bruisende middelpunt was geweest van deze zeer grote en puissant rijke familie. Feesten en partijen te over, een enorme huishouding met bedienden alom voor allerlei werk, grote kudden vee, veel bezoek van belangrijke mensen uit binnen- en buitenland... Het leek nou allemaal voorbij.

Hoewel... één ding leek gebleven. Meneer Job was vroeger al een vreemde man geweest, dat wil zeggen: een type dat je niet vaak verwacht en aantreft in zulke klatergouden kringen. Vroom, weet je. Elke ochtend een offer brengen. De bedienden van zijn vrouw wisten te vertellen dat zij hem wel eens ´mijn brave man´ noemde. Niet dat meneer Job niet gezorgd had voor nakomelingen, zonen en dochters. Maar om nu telkens weer aan je kinderen duidelijk te maken dat hun talrijke partijen, ja, dat je maar nooit weet of ze daardoor wel rechtschapen blijven en dat jij als hun vader daarom elke dag een offer brengt voor de Almachtige: ja, zeg nou zelf, dat is toch een beetje vreemd; een scrupuleuze man.

En de laatste tijd, bij al die ramspoed leek hij alleen maar vromer te worden. En dan die sfeer in huis. Hij had zijn baard afgeschoren en zijn hoofdhaar, deed geen sandalen meer aan, droeg allen nog maar oude en versleten kleren... Hij liet zich niet meer verzorgen. Zijn huid zag er niet uit, overal zweertjes... Echt een begrafenissfeer. Zo ging het nu al een hele tijd. Tja, je wilt best helpen. Maar dan keek hij je met van die vreemde, holle ogen aan, dat je ook niets anders meer wist te doen dan aan je eigen kleren te friemelen.

Hij hoestte, zwaar en aanhoudend.

Zo even had hij weer een tijd zitten praten. Dat scheelde wel. Sinds die vrienden uit het buitenland waren aangekomen was hij na verloop van tijd toch weer een beetje actiever geworden. Nou ja, wel klagen natuurlijk. Maar dat is al beter dan dat stomme

zwijgen. Pfoehh. Ja, klagen, dat kun je wel zeggen. Vloeken eigenlijk, dat is er een beter woord voor. Niet op ons hoor, of op mij. Ik weet niet, op niemand eigenlijk. Op alles. Cynisch en ongedurig. ‘Waarom ben ik eigenlijk geboren?’ ‘Waarom ben ik niet dood geboren?’ ‘Waarom moesten mijn vader en moeder zo nodig lekker met elkaar vrijen?’ ‘Waarom heeft mijn moeder me als zuigeling niet in steegje achter gelaten? Dat was toch allemaal beter geweest dan dít!

Meneer Elifaz, één van die buitenlandse vrienden uit Tema, heeft hem toen op een nette manier trachten te troosten. Echt waar, op een heel vriendelijke en kalme manier. Best wel een goed verhaal. Ik snap hoe je je voelt, zei hij. Eigenlijk kan ik niets zeggen dat je kan troosten. Jij bent zelf altijd iemand geweest die anderen kon troosten; iemand die een ander kon helpen zijn rug te rechten. Ik snap het, je bent helemaal in paniek geraakt. Maar als iemand weet dat troost helpen kan, dan ben jij het wel. En ik heb zelf ook ervaren dat de dingen in het leven soms hele rare kromme bochten maken. Maar dat je kunt blijven vertrouwen op je eigen oprechtheid. Die gaat niet verloren. Ik heb laatst nog een soort droom gehad. Ik was bang en verward. Maar temidden van het tumult heb ik toen een stem gehoord. En daaraan heb ik me vastgehouden. Je kunt je vragen beter neerleggen bij de Almachtige. Niemand kent zijn wegen. Maar de Almachtige is ondoorgrondelijk en wonderbaarlijk. Zoals Hij de regen telkens uitstort over de aarde, zo heft Hij mensen in zak en as op. De Almachtige verwondt maar verbindt ook. Hij slaat, maar tevens geneest Hij. Je kunt er in het leven niet altijd vanuit gaan dat de goeden beloond worden en dat straf de kwaden treft. Onschuld en lijden kunnen tegelijk in een mens aanwezig zijn. Het is vreemd, maar dat is echt mijn ervaring, zei meneer Elifaz. Misschien zou je daar eens over kunnen nadenken!

Maar meneer Job werd er niet door getroost. Hoewel het best wel een goed verhaal was. En die meneer Elifaz had ook echt begrip voor hem! Maar ja, meneer Job is ook hardnekkig en koppig. Hij wil de dingen eigenlijk snappen, ze dóórhebben. En daarom hoorde hij in de woorden van meneer Elifaz vooral negatieve dingen. ‘Balkt een ezel in een malse wei’, zei hij, ‘of loeit de os boven een gevulde trog?’ Hij voelt zich echt verontwaardigd! Maar ja, daar wordt soms niet om gevraagd in het leven. En dat verbittert hem zogezegd dubbel. Hij blijft maar zeggen dat hij toch altijd vroom en rechtschapen heeft geleefd. Vreemd hé. Hij is echt kwáád om wat hem is overkomen. ‘De pijlen van de Almachtige doordrenken mijn geest met woede’, riep hij uit. Nee, meneer Job vindt het echt niet kúnnen, wat hem is overkomen. ‘Ach’, zei hij, ‘wat mij is overkomen maakt jullie bang en angstig. Dáárom praten jullie zo’.

Ik weet niet. Vind je niet dat dit te denken geeft? Angst is immers een slechte raadgever! Je hoopt altijd maar dat goede raad komt van iemand die vrij is, die werkelijk reden heeft om zó met je te praten en te zeggen dat je de dingen soms moet nemen zoals ze zijn. ‘Als vrijheid was wat vrijheid lijkt, wij waren de mensen niet die wij nu angstig zijn’, hoorde ik onlangs zingen. Ja, meneer Job kan scherp uit de hoek komen. Dom is hij beslist niet. De paden van jullie wijsheid zijn allemaal opgedroogd, zei hij. Nou, dat vind ik een scherpe opmerking. Want wat is wijsheid eigenlijk? Bestaat dat wel? Moet dat niet ´s zomers en ´s winters een weg wijzen?

Maar meneer Job heeft me vooral aan het denken gezet door een andere opmerking. Het meeste heb ik de afgelopen tijd lopen nadenken over iets dat hij zei over medelijden. Dat je iemands opmerkingen over wijsheid pas kunt vertrouwen als

ze voortspruiten uit medelijden! Deernis als het gevoel dat wijsheid betrouwbaar maakt. Compassie. Je laten raken.

Medelijden heeft, denk ik, wel iets te maken met begrip. Het gaat tenslotte niet om dat domme gevoel van onmacht dat je wilt afkopen met een duit in een offerblok. Het heeft ook iets te maken met daadwerkelijke hulp. Het gaat tenslotte niet om dat passieve gevoel overweldigd te zijn door wat er met iemand is gebeurd. Maar begrip en hulp samen, - en dat is al heel wat - vormen zij al wel deernis? Is er bij compassie ook niet zoiets als werkelijke verbondenheid, zoiets als geraakt worden waardoor je eigen levenspad niet ongemoeid verder lopen zal? Op hoop van zegen!?